

UMMÆLI

Hvør skrivaði 130 ára gomlu um samkyndar vampýrar

Í JULI 2014 VÓRU 130 ÁR LIÐIN SÍÐAN, TÝSKI RITHØVUNDURIN OG RÆTTVÍSISTRÍÐSMAÐURIN KARL HEINRICH ULRICHS FESTI STUTTSØGUNA MANOR Á BLAÐ.

Eiler Páraglætti

Søgan snýr seg um tveir ung- ar samkyndar færoyingar, ið gerast góðir, men tiverri gongur annar maðurin burtur á sjónum, og eftir hann situr hin og syrgir. Tað gongur tó ikki rúm tíð fyrr enn deyði maðurin gongur aftur sum vampýrur. Hvørt kvøld vinnur hann sær lívsorku við at súgva blóð frá sínum livandi maka. Men hvussu leingi kann hetta halda fram, og hvussu fer nærumhvørvíð og tey nærmastu at góð-taka ta óvanligu støðuna?

Forkunnuga søgan um færoyskar samkyndar vampýrar, varð skrivað í 1884, men hevur ikki verið útgivin í Færoyum fyrr enn nú. LGBT Færoyar, sum gevur bókina út, metur, at tíðin nú er búgvín til, at stuttsøgan sær dagsins ljós í Færoyum. Rithøvundurin Hanus Kamban hevur týtt søguna úr týskum og listamaðurin Jón Sonni Jensen hevur myndprýtt bókina. Men hvør var týski Karl Heinrich Ulrichs, ið ikki minti heilt um aðrir samtíðarmenn.

FYRSTI SAMKYNDI, IÐ ALMENT SPRETTI

Karl Heinrich Ulrichs var føddur 28. august 1825 í Aurich, sum er í útnyrðingspartinum av Týsklandi. Tá á døgum var Aurich býur í sjálvstøðuga kongaríkinum Hannover.

Karl Heinrich Ulrichs varð útbúgvín við lærða háskúlan í Göttingen í 1839. Hann las fyrst lögfrøði og gudfrøði. Síðan las hann víðari við fróðskaparsetrið í Berlin. Har var hann liðugur sum søgufrøðingur í 1848. Í 1849 byrjaði hann at arbeiða sum lögfrøðilgur ráðgevi hjá rættinum í Hildesheim. Har var hann verandi, til hann var uppsagdur í 1857, tá ið arbeiðsgevarin fekk frænir av hansara kynsligu sannføring.

Í 1862 tók Karl Heinrich Ulrichs eitt óvanligt og slóðbrótandi stig, hann fortaldi fyri familju, vinum og øllum heiminum, at hann var samkyndur. Ulrichs gjørdist sostatt fyrsti vesturlendski persónurin, ið alment spretti sum samkyndur.

Karl tók hetta stig, tá hann gav út eitt greinasavn, har hann hevði savnað sínar royndir og sína gransking innan evnið. Greinasavnið fekk heitið: Forschungen über das Rätsel der mann-männlichen

Liebe (Gransking í gátuni um kærleika millum menn).

Karl Heinrich Ulrichs var ein sannur slóðbrótari, ein maður langt framman fyri sína samtið. Hann var so langt frammanfyri, at einki orð enn var uppfunnið fyri hansara kynsligu

sannføring, tá ið hann spretti í 1862. Sjálvandi vóru longu fleiri orð fyri kynsligt samband millum tvey av sama kyni, tí hetta samband er eins gamalt og menniskjan. Men tað var ikki fyrr enn í 1869, at latínska orðið "homoseksuellur" varð smíðað og fyrstu ferð brúkt alment av eysturrikska sálarfrøðinginum Karl-Maria Kertbeny. Orðið lýsir kynsligu sannføringina og ikki bara kynsligu gerðina, sum higartil var vanligt at viðgera og tosa um.

Í sínum fyrsta greinasavni hevur Karl tó uppfunnið egið heiti fyri samkyndar menn. Orð hansara er urning. Heitið tekur hann frá samkynda grikska filosofinum Plato, sum í verkinum Symposium tosar um ymisk sløg av kærleika. Tvær ymsar kærleikagudinnur, ið báðar eita Afroditu, umboða hesar kærleikar. Onnur er einans fødd av griska guðinum Uranus, meðan hin er dóttir guðarnar Zeus og Dione. Tí nýtir Ulrichs orðið "urning" um samkyndar menn, og heiti "dioning" um hinkyndir menn. Karl setur eisini seinni orð á samkyndar kvinnur, tvíkynd og tvørkynd.

Frágreiðingin hjá Ulrichs lýsir samkynd og samkyndleika sum natúrligan fyri fyrstu ferð í nýggjari tíð. Hann royndir at byggja síni sjónarmið og sítt ástøði á lívfrøðina. Harafturat vísir hann á egnar lívsroyndir og royndir hjá øðrum samkyndum monnum, sum hann hevur havt samband við. Í sínum verkum eggjar Ulrichs øðrum samkyndum at gera eins og hann, at koma út og spretta.

Hesa tíðina vegleiðir og verjir Karl somuleiðis aðrar samkyndar menn lögfrøðiliga. Teir eru ákærdir fyri brot á §175, sum frá 1871 bannar samkyndleika kring alt Proysaland, ið legi Hannover

undir seg í 1866.

Hetta bannið verður ikki tikið av aftur í Týsklandi fyrr enn í 1969. Líknandi lógir, ið gera samkyndleika millum menn til eitt álvarsamt lógarbrot, eru galdandi kring alt Evropa heilt til síðst í 20. øld. Tað var ikki vanligt at hava slíkar lógir fyri samkyndar kvinnur.

Karl Heinrich Ulrichs kom sjálvur í kløtur við lógarvaldið, tó ikki vegna ólóglig kynsligt sambond ella brot á §175, men vegna hansara orðaval og ritverk. Sum frá leið vóru flestu verk hansara bannað í gamla Proysalandi.

FYRSTI LGBT STRÍÐSMAÐURIN

29. august 1867 skrivaði Karl Heinrich Ulrichs aftur søgu. Hesa ferð steig hann fram fyri stóra fjøld av týskum lögfrøðingum í München, har teir árliga hittust at fundast um lögfrøðiliga áhugamál. Karl helt eina søguliga røðu um at veita javnrættindi til samkynd, at verja hesi rættindi, og at enda bað hann týsku lögfrøðingarnar stuðla eini lógarbrotying, soleiðis at samkyndleiki ikki longur skuldi vera eitt lógarbrot.

Hetta var fyrstu ferð í søguni, at nakar veruliga vísti á tørvin hjá samkynda minnilutabólkinum at fáa somu rættindi, sum hinkyndi meirilutin vanligar tekur fyri givið.

Stuðul fekk hann tó ikki frá starvsfeløgnum. Karl varð háðaður og róptur niður av pallinum.

Karl Heinrich Ulrichs gavst tó ikki so. Hann helt fram at berjast fyri rættindum hjá samkyndum og ferðaðist nógv kring alt Týskland. Í 1879 flutti hann tó til Italia, har hann endaligt búsetti seg í lítla býnum L'Aquila og andaðasti hin 14. juli í 1895. Karl Heinrich Ulrichs er jarðaður í ítalska bynum.

Seint í lívi sínum skrivaði Ulrichs soleiðis um sínar lívsroyndir: "Til mín doyggjandi dag fari eg at minnast aftur á við stoltleika, at eg megnaði at finna dirvið at standa andlit til andlits við bardagan móttvegis ódjórinum, sum í

allar ævir hevur sprænt eitur í meg og menn við somu náttúru sum eg. Nógvir menn hava kent seg noyddar at taka egið lív, tí øll teirra lívsgleði varð giftað. Eg eri avgjørt stoltur av, at eg fann dirvið at taka tað fyrsta harða slagið av almennari vanvirðing".

FRAMSKYGDUR RITHØVUNDUR

Ulrichs var ein sera virkin rithøvundur. Eftir seg, hevur hann latið ein hóp av bæði yrkisbókmentum og fagurbókmentum. Yrkingar, stuttsøgur, essays, skaldsøgur og tíðindagreinar í hópatali.

Eitt av hesum verkum er stuttsøgan, Manor. Talan er um ein av fyra ymiskum stuttsøgum, sum vóru samlaðar í savninum Matrosengeschichten (Sjómannas-

